

A büntetőjogtudomány jövő feladatai

Írta :

Hacker Ervin dr.

egyetemi magántanár, jogakadémiai ny. r. tanár

MISKOLC, 1929

MAGYAR JÖVŐ NYOMDAÜZEM ÉS LAPKIADÓVÁLLALAT R.-T.

1. A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesület Központi választmánya 1914. január 4-én állapította meg az egyesület által a legközelebbi évtizedekben megoldandó problémák sorozatát.¹⁾ Eljárásjogi és egyéb problémák mellett az anyagi büntetőjog köréből a büntetésrendszer és büntetés-kiszabás, a biztonsági intézkedés, az u. n. nemzetközi büntetőjog kérdéseit, végezetül pedig a kriminalitás okának és tényezőinek felkutatását és felderítését tűzték napirendre.

Azóta több mint másfél évtized telt el és bár a világháborúval kapcsolatos események is az elméleti kutatásokra termékenyítő hatást gyakorolhattak, kénytelenek vagyunk arra a konklúzióra jutni, hogy — a kriminalaetiológia körébe vágó problémákon kívül — a többi problémák megoldása alig haladt előre és hogy körükben új szempontok alig vetődtek fel.

Az anyagi büntetőjogtudomány haladása általában mintha megállást mutatna. A fogalmak és a köztük létező összefüggések kiépítése terén, új intézmények kitermelése tekintetében újat alig találunk. Az elmélet olyan megállást mutat, mint a XIX. század utolsó évtizedeiben az akkor megindult u. n. reformer-irányzat keletkezését megelőzőleg. Még az u. n. büntetőjogi melléktudományok, a büntetőjog története, bölcelete, az összehasonlító bün-

¹⁾ Lásd: Zeitschrift für die gesammte Starrechtswissenschaft, 35. kötet, 720, kör. Old.

tetőjog, kriminalpolitika, peonologia és börtönügy stb. terén is új gondolatok kitermelésével, ilyenekkel kecsesgető törekvésekkel alig találkozunk.

Talán éppen a kriminalaetiologia és az ezzel kapcsolatos bűnügyi statisztikai adatgyűjtések és kutatások terén találkozunk ettől eltérő helyzettel, főként talán a világháború által előidézett események termékenyítő hatása alatt.

2. De lássunk néhány példát a most jelzettekre.

Ha a világháború előtti utolsó években megjelent legkiválóbb büntetőjogi kézikönyvekben, például (íarraud vagy Liszt, vagy Van Hamel standardwork-jaiban a rendszer alapjául és kiindulási pontjául vett fogalmát a büntetendő cselekménynek összehasonlítjuk a legújabb eredményekkel, úgy lényegbe vágó eltérést vagy haladást alig találhatunk.

Hogy a büntetőjog általános részéből egy másik példát is idézzünk, itt van az anyagi büntetőjog általános részének egyik legvitatottabb fogalma, a bűnösség problémája, amely fogalom konstrukciója és kiépítése terén/az elmélet a legutóbbi évtizedek során haladást szintén nem tud felmutatni.

Talán éppen annak tulajdonítható a rendszeres tankönyvirodalomban a legutolsó években bekövetkezett pangás.

És ilyen hasonló a helyzet a büntetési eszközök tekintetében is!

Ha például a XX. század első évtizedében ismeretes büntetési eszközöket²⁾, azok alkalmazásának részleteit, de még ha a büntetésiskiszabási módszereket is szemügyre vesszük, — azóta új intézményeket, új gondolatokat alig találunk, sem a büntetési eszközök lényegét, sem alkalmazásuk módját, sem pedig végrehajtásuk részleteit illetőleg.

²⁾ Lásd: Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts, Allgemeiner Teil IV. kötet, Berlin, 1908., 81. s köv. old.

3. Az elmélet és a gyakorlati élet egymásrautaltságát ma már senki sem vonja kétségbe.

Valamely tudományszak létjogosultságáról elsősorban az által tehet tanúságot, hogy olyan tudományos célokat tűz maga elé, amelyek által a gyakorlati élet követelményeit is szolgálja.

Ezen tételeknek igazsága alól természetesen sem a büntetőjogtudományok, sem pedig annak u. n. mellék, vagy segédtudományai sem vonhatják ki magukat.

Valamelyik francia büntetőjogásztól³⁾ ered az a mondás, hogy: a legszebben megkonstruált büntetőjogi tényálladékok és a legkitünőbbben megszervezett büntető igazságszolgáltatás által sem tudjuk annyira leküzdeni a kriminalitást, mint a jól végrehajtott büntetések által. Ennek a mondásnak igazságát alig vonhatjuk kétségbe.

Ha már most sorra vesszük a büntetőjogtudomány főágait: az anyagi büntetőjogot, a büntetőeljárásjogot és az u. n. büntetésvégrehajtási jogot, valamint az u. n. büntetőjogi segéd-, vagy melléktudományokat, úgy ezek törekvéseit a gyakorlati élet kívánalmi szempontjából bírálva, a következő eredményekre juthatunk:

Az anyagi büntetőjog és hasonlóan a büntetőeljárásjog legújabb eredményei a gyakorlati élet követelményeinek előbbrevitelével a legutóbbi években — amint erre fentebb reámutattunk — sajnos nem igen dicsekedhetnek.

Az u. n. büntetésvégrehajtási jog ebbeli hivatottságára alább a vele közeli rokonságban álló poenologia (büntetéstan) érintésénél még visszatérünk.

4. Hosszasabban kell foglalkoznunk ebből a szempontból az u. n. büntetőjogi segéd- vagy melléktudományokkal!

A büntetőjog története és bölcselete elméleti tárgy lévén gyakorlati célok megvalósítása tőlük távol fekszik. A többi melléktárgyat csoportosítanunk kell!

³⁾ Ha jól emlékszem Saleilles R.-től ered az a kitétel; lásd: Saleilles R., *L'individualisation de la peine*, Paris, 1909.

A törvényszéki orvos-, elmeorvos- és vegytan jelentősége kézenfekvő, de inkább a büntetőeljárásjog keretében mutatkozik.

A bűnügyi politikának (krimanalpolitika), az összehasonlító büntetőjognak, poenológiának és börtönügynek nagy gyakorlati jelentősége kétségen felül áll, azonban sok új eszme és gondolat, kutatás és megállapításról a legutolsó évtizedekben nem tudnak tanúságot adni és ilyenekkel nem is igen kecsegtetnek.

Már jóval nagyobb gyakorlati értékkel bír a büntetőjogi segédtudományok közt a kriminalisztika, a büntetendő cselekmények tényállásának gyakorlati megállapításával, ennek módszereivel, eszközeivel és technikájával foglalkozó tudomány, azonban ez is inkább eljárásjogi jelentőségű. Bármennyire is neki köszönhetjük javarészt a legutolsó évtizedek legtöbb bűnesetének felderítését, a kriminalitás elleni küzdelem eredményességét érdemben alig, legfeljebb preventív szempontokból mozdítja elő.

5. Ennek a — gyakorlati szempontból legfontosabb — célnak megközelítését leghamarább azoktól a tudományos diszciplínáktól várhatjuk, amelyek a kriminalitás, a bűncselekmények okait felderíteni igyekeznek, amelyek a nagy néptömegek kriminalitása előidézésében jelentkező tényezők kiderítését célozzák.

A kriminalitás jelenségével foglalkozó szakember — természetesen — nem álltathatja magát azzal az utópiával, hogy a kriminalitás leküzdhető lenne, elérhető célként csak azt remélhetjük, hogy a kriminalitás fokát talán mérsékelni és irányzatát enyhíteni tudjuk. Ezen cél elérésére persze csak akkor lehet reményünk, ha ismerjük a bűnözést előidéző okokat. Ezeknek a felderítése három büntetőjogi melléktudomány: a kriminalaetiológia, a kriminalstatisztika és az egyes nevezetesebb bűnügyi esetek felkutatásával és ismertetésével foglalkozó diszciplína eredményeitől várható leginkább. Nem mondjuk, hogy a kriminalaetiológia világraszóló eredményekkel lepte volna meg a legutolsó évtizedekben a tudományos világot, viszont azonban talán nem túlzott az az állítás,

hogy legutolsó évtizedek tudományos eredményei közt ezek a büntetőjogi melléktudományok dicsekedhetnek a legjelentősebbekkel.

Gondoljunk — hogy csak néhány példát idézzünk — Aschaffenburg és Mayr rendszeres, vagy Joly, van Kan és Tarde monografikus műveire, amelyek sok kriminaletiológiai probléma megoldását jelentősen előbbre vitték.

Hogy a világháborút követő rendkívüli időkben felszökött kriminalitás arányait utólag sikerült ismét normálisra leszorítani, — ez elsősorban annak volt köszönhető, hogy a kriminaletiológia eredményei segítségével felismerhetők voltak a tényezők, amelyek a bűnözés irányát és arányait károsan befolyásolták.

Hogy Észak-Amerikában a büntetőjogtudományok közül elsősorban a kriminaletiológiai kutatásokat és vizsgálódásokat favorizálják, ez is talán főként — a gyakorlati szempontoknak ottani túlbecsülésén kívül — ugyancsak az u. n. bűnügyi kóroktan gyakorlati haszna felismerésének köszönhető.

6. Hogy mit fog hozni a távolabbi jövő, ezen a téren jóslásokba bocsátkozni nagyon merész vállalkozás volna.

Azonban éppen csak a legközelebbi jövő szükségleteit és valószínűségeit véve figyelembe, talán nem mondható elszietettnek az az állítás, hogy a büntetőjog jogi konstrukciói terén lényeges eltolódásokkal előreláthatólag nem fogunk találkozni, ezek a büntető törvényhozások változásokat nem igen fognak előidézni. S hasonló lesz a helyzet előreláthatólag a büntetőeljárásjog, a bűnügyi politika, poenológia, börtönügy és büntetésvégrehajtási jog terén is.

A kriminalisztika mellett elsősorban a kriminaletiológia, karöltve a bűnügyi statisztikával, lesz talán képes főként szociálpolitikai problémák helyes megoldásának előkészítése és a megoldások szorgalmazása által a legégetőbb gyakorlati szükségleteken és bajokon segíteni.

A büntetőjogtudomány leghamarább megoldandó

jövő feladatai közé soroznók a legégetőbb kriminaetologiai problémáknak előbbrevitelét. Úgy véljük, hogy a büntetőjogtudomány a gyakorlati életnek legjobban akkor használ, amidőn éppen ezen kérdések vizsgálata és ezek megoldásának siettetése által igyekszik a kriminalitás méreteinek leküzdésében segédkezet nyújtani.